

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

УДК 37.032.5

М.В. Бурдаш,
*Хмельницький інститут
соціальних технологій
ВМУРОЛ «Україна»*

Необхідність професійно-економічної підготовки студентів з особливими потребами, врахування основних компонентів, що впливають на їх реалізацію – важлива проблема сучасної педагогічної науки і практики, яка потребує всебічного і уважного вивчення та дослідження. Актуальність розгляду теоретичних та практичних аспектів формування економічних знань у студентів з особливими потребами зумовлена потребою обґрунтування та використання соціально-економічних та педагогічних умов у сучасній підготовці таких студентів до подальшого самостійного активного трудового життя. Разом з тим у педагогічній науці недостатньо досліджуються проблеми технологій організації розробки економічних ідей, осмислення їхнього впливу на професійний розвиток творчої особистості студентів з особливими потребами, використання інноваційних технологій в економічній підготовці майбутніх спеціалістів.

Сьогодні життєздатною може бути тільки економічна система, яка буде враховувати соціальні аспекти життя суспільства, ті фактори й передумови, ті цінності, що дійсно сприяють виживанню, збереженню й розвитку людства, зміцненню його єдності, розкриттю його потенціалу. З огляду на це, формування економічної культури особистості на загальнолюдських засадах в умовах дії нових тенденцій соціокультурного розвитку країни є однією з найгостріших сучасних проблем. Безперечно, що освіта є своєрідним фундаментом і показником подальшого життя суспільства, тому розв'язання даної проблеми повинне насамперед торкнутися освітньої системи. Актуальність цієї проблеми визначається соціальним замовленням, сучасним станом суспільної свідомості, необхідністю підвищення загального рівня знання законів ринкової економіки.

Увага дослідників до питань економічної підготовки у вищих навчальних закладах є безперервною, але характеризується або наростанням, або спадом наукового інтересу до цієї актуальної проблеми, якої торкалися В.П.Антонюк [2], І.А.Зязюн [5], В.Г.Кремінь [6], В.І.Луговий, Н.Г.Ничкало, О.В.Сухомлинська, В.Д.Шадриков, І.П.Яковлев та інші [2].

Проаналізовані вище дослідження не вичерпують усіх питань професійно-економічної підготовки студентів з особливими потребами. Реалізація технологій управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі передбачає якісне

формування професійних якостей особистості майбутніх фахівців. Однак професіограма, як важлива детермінанта у формуванні економічного мислення та якостей студента, не забезпечує виконання комплексної програми їх фахової підготовки.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розвитку технологій управління професійно-економічною підготовкою студентів з особливими потребами, експериментальній перевірці та реалізації на практиці організаційно-методичних та змістовно-управлінських компонентів формування економічного мислення.

Необхідність професійної підготовки студентів, врахування основних компонентів, що впливають на їх реалізацію в сучасному соціумі – важлива проблема сучасної соціальної педагогіки, яка потребує всебічного і уважного вивчення та дослідження. Актуальність розгляду теоретичних та практичних аспектів формування економічної культури у студентів неекономічних спеціальностей в інтегрованому середовищі вищого навчального закладу зумовлена потребою обґрунтування та використання соціально-економічних та соціально-педагогічних умов у сучасній підготовці студентів до подальшого самостійного активного трудового життя. Разом з тим у соціально-педагогічній науці недостатньо досліджуються проблеми технологій організації розробки економічних ідей, осмислення їхнього впливу на розвиток творчої особистості студентів, використання інноваційних технологій в економічній підготовці майбутніх спеціалістів неекономічних спеціальностей. Особливо це актуально в умовах інтегрованого середовища ВНЗ, де разом навчаються студенти з обмеженими функціональними можливостями та студенти здорові, і при навчальній взаємодії яких виникають цілий ряд проблем, що стають на перешкоді мотивації до успішного навчання в академічній групі. Так виникає, наприклад, певна ілюзія абсолютної соціальної захищеності студентів з обмеженими функціональними можливостями, оскільки вони отримують нехай навіть мізерну соціальну допомогу від держави, тоді як студент, якого можна назвати здоровим такої підтримки від держави не має. Тоді виникає ситуація, коли при невисокому рівні особистісних домагань студенти в інтегрованому середовищі втрачають цінність

особистісного професійного та кар'єрного зростання: з особливими потребами – бо вже мають необхідний матеріальний мінімум, студенти здорові – бо знижують рівень вимог до себе.

Соціально-економічні процеси, що мають місце в державі, спонукають до гуманізації змісту вищої освіти. Це зумовлює потребу впровадження комплексу інноваційних методів викладання у ВНЗ. Таке завдання набуває особливої актуальності, оскільки в сучасних умовах рівень професійної освіти досить часто не задовольняє потреби, що відповідають віковим та індивідуальним особливостям сучасної молоді, яка приходить у вищі навчальні заклади здобувати високу кваліфікацію. Освоюючи знання і практичні навички професії, майбутні фахівці прагнуть оволодіти широким спектром новітньої інформації і в галузі ринкових відносин. Саме тому в нинішніх умовах на часі не тільки перегляд змісту професійної підготовки студента, а й всебічне обґрунтування і впровадження ефективної економічної складової в загальній системі вищої освіти. Особливо актуальним є це питання серед студентів неекономічних спеціальностей ВНЗ.

Згадані тенденції відображені в такому основоположному документі, як Національна доктрина розвитку освіти. Тут наголошено: „Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя” [4, с. 41].

Таким чином, формування навичок економічного мислення серед студентів неекономічних спеціальностей є необхідною вимогою сьогодення. Економічне мислення – явище суб'єктивного порядку, безпосередньо пов'язане з економічним життям суспільства як його органічна частина. З одного боку, економічне мислення є процесом відтворення людською свідомістю, у визначеній логічній послідовності, економічних взаємин із відповідними їм економічними законами. З іншого ж – це процес осмислення і переосмислення, засвоєння людьми нагромаджених суспільством економічних знань. Економічну свідомість при цьому можна розуміти як наслідок відтворення суб'єктами господарювання економічних умов життя у вигляді економічних ідей, поглядів, теорії, концепцій, що визначають суспільну стратифікацію і виражають своє ставлення до економічної діяльності в кожен конкретний історичний момент [3, с. 35].

В умовах вітчизняної системи вищої освіти не все що давало б змогу нормально функціонувати молодій людині, як гармонійній особистості, вкладається в стандартні рамки професійного навчання. Часто саме неекономічна спеціалізація може бути причиною відірваності сучасного студента від

реалій соціально-економічного становища в країні. В свою чергу це нівелює конкурентоспроможність такого студента як майбутнього фахівця в своїй галузі і негативно впливає на його життєву компетентність. А якщо такий студент має ще особливі потреби, то тут впевною мірою знайдуть відображення його особистісне сприйняття власних проблем і сформовані суспільством споживання споживачькі настрої.

Нині вкрай гостро постала проблема осмислення тенденцій і закономірностей еволюції економічних процесів у суспільстві. Один із найголовніших їхніх чинників – інтелектуалізація економічного життя й сфери фінансових відносин загалом. Процес інтелектуалізації виявляється в розбудові інституціональної системи, віртуалізації економіки, використанні новітніх технологій та інструментів фінансового ринку для поєднання й реалізації матеріальних інтересів суб'єктів і на національному, і на міжнародному рівні [2, с. 17-18].

Слід підкреслити, що особливості входження студентської молоді у соціальне життя, яке потребує від неї прояву нових якостей і на новому рівні, зокрема розвитку її економічної культури, потребувало нових підходів до вирішення цих проблем.

Останнім часом з'явився ряд досліджень, у яких учені розглядають економіку й економічну освіту з позиції загальнолюдських цінностей, серед них роботи вітчизняних і зарубіжних учених, таких як: Лагутін В., Васильєв В., Задорожнюк І., Сасова І., Пахомов Ю., Іткін І., Марцинкевич В., Прокопенко І., Етціоні А., Печчеї А. та ін [4, 6, 8].

Економічне мислення людини формується в процесі всієї її життєдіяльності, але найбільш інтенсивно цей процес проходить у період становлення її особистості, в юності. На формування економічної культури впливає величезна кількість факторів – це, і родина, і школа, і навколишнє соціальне середовище, а також внутрішні особливості духовного життя особистості.

Реалізація певного комплексу соціально-педагогічних умов у вищому навчальному закладі передбачає якісне формування професійних якостей особистості майбутніх фахівців, серед яких економічна культура займає визначальне місце.

Економічну підготовку у своєму дослідженні ми розглядали як вироблення у студентів чіткої уяви про наукові закономірності розвитку ринкової економіки, особливості ринкових відносин, цілеспрямоване формування у майбутніх фахівців економічних знань, високої організованості та творчої ініціативи, підготовки їх до високопрофесійної праці, вироблення звички практично використовувати економічні знання у навчальній та трудовій діяльності.

Стратегію сучасної професійної освіти складають суб'єктивний розвиток та

саморозвиток особистості студента з особливим потребами, здатного виходити за межі нормативної діяльності, здійснювати інноваційні процеси творчості в широкому розумінні.

Таким чином, основними умовами формування економічного мислення в студентів неекономічних спеціальностей ВНЗ може бути додаткове впровадження в початковий процес дисциплін і/або факультативів економічного напрямку, застосування інноваційних педагогічних методів для засвоєння економічних знань та розвитку життєвої компетентності особистості.

Узагальнення методологічних та економічних аспектів професійної підготовки студентів з особливими потребами; обґрунтування педагогічної сутності формування економічного мислення у процесі професійної підготовки таких студентів та дослідження особливості технології розвитку професійно-економічного мислення майбутніх фахівців дозволяє підвести підсумки. Розв'язання актуальних соціально-економічних проблем студентів з особливими потребами можливе за умови удосконалення соціально-педагогічних умов формування економічного мислення, що повинно складати основу стратегічних завдань розбудови та ефективної діяльності вищих навчальних закладів України, де відбувається інтегроване навчання.

Напрямами подальшого дослідження ми вважаємо вивчення проблеми технології управління вихованням особистості, технології дидактичних процесів професійної підготовки спеціаліста, розробки системно-структурних компонентів фахової діяльності вищих навчальних закладів на терені України.

Список використаної літератури

1. Аксьонова, О. В. Методика викладання економічних дисциплін. - Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 17-18.
2. Антонюк, В. П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку: Монографія / НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2007. – С. 121-248.
3. Булеєв, І. П. Соціально-економічні умови формування і використання людського капіталу в Україні. – К., 2009. – 126 с.
4. Дрожанова, О. Цінності трудової діяльності за умов соціально-економічних змін // Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць. Вип. 8. – К.: Інститут соціології НАН України, 2005. - С. 87.
5. Зязюн, І. А. Технологізація освіти в контексті удосконалення професійного розвитку особистості // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина – 2. – Харків: "ОВС", 2002. – С. 28-44.
6. Кремень, В. Г. Філософія освіти XXI століття // Освіта України. - №102 –103. - 28 грудня 2002 року. - С. 6-7.